

Halis Yıldırım: İnkâr yamasını patlatan hakikat: 24 Nisan 1915

Posted on 26/04/2020

105 yıl sonra inkâr, hakikat ve hakikat için mücadele vermeye hazır olanlar sayesinde yama tutmuyor. Löwy'nin sözünden yola çıkarak, entelektüelin görevi hakikat için mücadele etmekse, bugün artık bunun, ezilenlerin, yok edilenlerin mücadelesini yazmak, okumak ve konuşmakla yapılabileceğini söyleyebiliriz.

Çağımızın tanınmış düşünürlerinden Michael Löwy, Türk ve Ermeni entelektüellerinin Ermeni Soykırımı'nın inkârına karşı çıktıkları için hedef gösterildiklerini, öldürüldüklerini söylerken, aslında Hrant Dink'in öldürülmesine atıf yapıyordu. Michael Löwy'e göre entelektüelin görevi 'hakikat için dövüşmekti.' (1) Hakikat için dövüşmeyene, mücadele etmeyene entelektüel denilemezdi. İnkârın şiddetli bir şekilde sürdüğü Türkiye'de bu mücadele kurbanlar vermeye devam ediyor. Peki dünya entelektüelleri bu konuda ne diyor? Onlar hakikat için mücadeleyi, dövüşmeyi nasıl görüyor?

Barış Akademisyenlerine Türkiye'de üç yıla kadar varan hapis cezaları verildiğinde, dayanışma için kendini savcılığa ihbar edenlere, aralarında Arat Dink'in de bulunduğu insanlara dava açıldığı bir dönemde, Paris'te profesör olan Michael Löwy ve kökenleri Türkiye'deki Rumlara dayanan Prof. Eleni Varikas, kendilerini Ankara Başsavcılığı'na ihbar etmişlerdi. (2)

Türkiye'de devlet, soykırımı, yok etmeye uğraştığı arşivlerde "Var mıydı? Yok muydu?" tartışmasına hapsedmeye çalışsa da, dünya entelektüelleri, Ermeni Soykırımı tartışmalarında bambaşka bir yerdeler. Berkeley Üniversitesi'nde Prof. Judith Butler Ermeni Soykırımı'nın yasaklar ve baskılarla inkâr edilmesine ilişkin soruyor: "Ermeni Soykırımı konusunda

herhangi bir ifadenin yasaklanmasının gerçekleri ortadan kaldıracığını mı düşünüyorlar?”(3)

Dünyanın çeşitli yerlerinde çalışma yapan akademisyenler ve entelektüeller Türkiye'nin siyasetinde Ermeni Soykırımı'nın etkilerini de görmekte. Afrin'e yönelik yapılan operasyona içlerinde post-kolonyal teorinin yaşayan en tanınmış isimlerinden olan Gayatri Chakravorty Spivak, günümüz felsefesinin en önemli isimlerinden Prof. Charles Taylor, Columbia ve Yale üniversitelerinden ders veren Prof. Seyla Benhabib, diyaletik üzerine yaptığı çalışmalarla tanınan Prof. Bertell Ollman, Amerika'daki siyah hareketinin tanınmış isimlerinden Prof. Angela Davis, soykırımlar üzerine çalışmalarla tanınan Yale Üniversitesi'nden Prof. Ben Kiernan, Hegel ve Haiti kitabıyla yeni bir felsefi tartışma açan Prof. Susan Buck-Morss ile Barış Akademisyeni Deniz Yonucu, Mustafa Şener'in de içinde bulunduğu 401 aydın tepkisini ifade ederken, şunları da demekten vazgeçmiyorlardı: “Türkiye devleti savaş çıkarttığı ve katliamları uyguladığı için hiçbir şekilde bir karşı uygulamayla karşılaşmayacağına güvenerek yoluna devam etmektedir. Ermeni Soykırımı bile günümüze kadar herhangi bir karşı uygulamaya yol açmamıştır.”(4)

Harvard Üniversitesi evrimsel psikoloji konusunda çalışma yapan ve Time tarafından yaşayan en etkili 100 düşünürden biri olarak gösterilen Prof. Steven Pinker Ermeni Soykırımı ve diller konusunda röportajında şunları diyordu: “Belirli diller, insanın dil kapasitesini anlamakta yardımcı olur (...). Dillerin nesli tükenmesini önlemek ve çabalarımıza rağmen tükenmiş olanların bilgisini korumayı torunlarımıza borçluyuz.”(5) Diller, lehçeler öldüğünde, insanlar ne kadar ve nasıl yaşayabilmektedir? Pinker, insanlar soykırma uğradığında, dillerin de yok olmasının önemli bir tespit olduğuna katıldığını ifade etmişti. Ermenistan'da, İran ve Rusya'da kullanılan Doğu Ermenicesi'den farklı olan Batı Ermenicesi ve onun yüzlerce -eğer daha fazla değilse- lehçesi konuşulduğu, yeniden üretildiği topraklarda bu dille konuşan, yaşayan, üreten insanların yok olmasıyla hayatta kalma mücadelesi veriyor.

Türkiye tarihini birbirinden kopuk şiddet vakaları olarak okumak soykırımı, öncesini ve sonrasını anlamakta kifayetsiz kalmaya mahkum olmak demektir. Aynı şekilde, Ermeni Soykırımı'nı sadece Ermenileri ve Rum, Süryani halklarını yok etme ve ülke dışına itme olarak okumak, bir soykırımın en temelde ne demek olduğunu ret ve inkar etmektir, çünkü bu sayede soykırımın yapısal ve kurumsal arka planı görülemez. Ülkenin ve hatta bölgenin kaderini belirlemiş lanetli bir tarihtir bu. Modern dönemin en korkunç Alevi katliamlarının olduğu Maraş ve Sivas şehirlerinin, Ermenilerin yoğun yaşadığı ve yok edildiği şehirler olması tesadüf değildir. Akrabalarının birçok ferdi Maraş Katliamı'nda yitirmiş olan Ozan Emekçi şöyle söylüyor: "Tabii bir de Maraş'ta faşistlerin Ermeni katliamı mirası var. Ermenilerden kalan bir çok yer bugün Müslümanlar tarafından kullanılmaktadır. Maraş'ta bugün kullanılan tarihi binalar ve köprüler Ermenilere aittir." Sivas da tıpkı Maraş gibi şehir merkezinde Ali Baba Mahallesi'nde yoğunlaşmış Sünni Türk olmayan bir kalabalık nüfusa sahipti. Kent merkezlerinde 1915'te Ermenilerin yok edilmesinden 80-90 sene sonra, yeni katliamlara girişilmişti, soykırım ve katliamların Türkiye'de cezasız bırakıldığını bilerek... Çorum ve Malatya'daki Alevi katliamları da bu tecrübenin dışında değildi.

24 Nisan 1915'ten 105 sene sonra Fırat Aydınkaya'nın kaleme aldığı önemli yazının merkezinde Kürtlerin soykırımı katılıp katılmadığı değil, nasıl, ne şekilde, ne yoğunlukta katıldığıyla ilgili bir tartışma vardır.(6) İsmail Beşikci bu konuda ne diyor: "Bugün Türkiye'de büyük burjuvazinin zenginliğinin kaynağı Rum mallarıdır, Ermeni mallarıdır. Kürdistan'da Kürd aşiretlerinin, Kürd şeyhlerinin, Kürd toprak sahiplerinin zenginliklerinin kaynağı Ermeni mallarıdır, Süryani, Keldani, Nasturi mallarıdır. Ama bu, konuşulan, tartışılan bir konu değildir. Türk iktisat tarihi, Türkiye ekonomi tarihi konusundaki kitaplarda, yazılarda 'Rumlardan, Ermenilerden kalan taşınmaz mallar ne oldu?' sorusu sorulmaz. Örneğin Osmanlı ekonomisi inceleniyor, ondan sonra yeni bir başlıkla Cumhuriyet ekonomisinden söz ediliyor. İzmir İktisat Kongresi'ne (1923) vurgu yapılıyor ama Rumlardan ve Ermenilerden kalan taşınmaz mallar konusuna hiç değinilmiyor." İsmail Beşikci soykırımı katılmanın ve oradaki malların kullanılma bedeli olarak, devletin siyasetine bağlanmaya vurgu yapıyor. "Malatya, Elazığ, Maraş, Adıyaman gibi yörelerde Kürdlüğü aşındıran, bazı

yerlerde de bitirmeye yüz tutan önemli bir ilişki kanımca budur.”(7)

İsmail Beşikci'nin tespiti “Türkler ve Kürtlerin kurucu ortaklığının” asıl dinamiklerini de göz önüne seriyor: “Osmanlı döneminde, İttihat ve Terakki döneminde, Kuvayı Milliye döneminde bu yardımcılığı görmek mümkündür. Rum sorununun, Ermeni sorununun çözülmesinde devlete yardımcılık söz konusudur. Bazı yerlerde de tetikçilik yapılmıştır. Türk milli mücadelesi döneminde (1919-1921) gerek Mustafa Kemal, gerek Kazım Karabekir ‘Kuvayı Milliye ile birlikte olmasanız, Kürdistan Ermenistan olacak’ diye Kürdleri kendi taraflarına çekmeye, bu yönde örgütlemeye çalışmışlardır. Mustafa Kemal’in Erzurum Kongresi döneminde, Kürd şeyhlerine, Kürd aşiret reislerine yazdığı mektupları bu çerçevede değerlendirmek gerekir. Osmanlı hükümeti ile yapılan Amasya protokollerini de bu çerçevede değerlendirmek gerekir.”(8)

Türkiye ve Osmanlı tarihi alanında çalışan Talin Suciyan, mitlerin reddedilmesi noktasında, Tanzimat'ın bir reform ve gelişim girişimi olmadığını, tam tersine 1915 Soykırımı'na giden yolda önemli bir milat olduğunu vurgular. “Tanzimat en çok doğu vilayetlerinde yeni iktidar ilişkilerinin özellikle de Tanzimat devletinin Kürt aşiretleriyle olan ilişkilerin yeniden düzenlenmesiyle ilgili bir süreç. Tanzimat tarihi anlatılırken Nasturi katliamları (1840'lı yıllar) çok belirleyicidir, bu nedenle de üzerinde nadiren konuşulur hatta mümkünse hiç konuşulmaz.”(9) Suciyan, Tanzimat dönemi toplumsal, yapısal ve kurumsal dönüşümlerin 1915'e giden yoldaki yapı taşları olduğuna dikkat çeker.

Tarihçiliğin duayeni, Güneydoğu Asya ve Japonya tarihi uzmanı Prof. Harry Der Harootunian mülksüzleştirme süreçleriyle ilgili şunları söylüyor: “Osmanlı tarafından mülksüzleştirilenlerin birçoğuna ne olduğunu biliyorum. Kitabımın bir bölümünde soykırımı bir ‘ilkel sermaye birikimi’ olarak ele alıyorum. Kitleleri soykırımı katılmaları için harekete geçirmek için kullanılan dinsel yaptırımlar ve ırkçı motiflerin yanı sıra, soykırımın diğer birçok katliam gibi asıl amacı gasp, mal ve mülke el konulması yani hırsızlıktı. Bu fikrin hem Türk, hem de Türk olmayan tarihçiler tarafından kolay kolay kabul edilmeyeceğinden

eminim. Ancak tarihsel anlatımların büyük bir kısmının savaşı, hâlâ gün ışığına tam olarak çıkmamış ve dünya tarihinin gölgesinde yaşanmış olayların üzerini örtmek için kullandıklarının farkındayım.”(10)

105 yıl sonra inkâr, hakikat ve hakikat için mücadele vermeye hazır olanlar sayesinde yama tutmuyor. Löwy'nin sözünden yola çıkarak, entelektüelin görevi hakikat için mücadele etmekse, bugün artık bunun, ezilenlerin, yok edilenlerin mücadelesini yazmak, okumak ve konuşmakla yapılabileceğini söyleyebiliriz.

(1)□

<https://artigercek.com/haberler/michael-lowy-entelektuel-gorev-hakikat-icin-dovusmektir>

(2)□

<https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2019/06/25/michael-lowy-ve-elene-varikas-baris-icin-akademisyenlere-destek-icin-kendilerini-savciliga-ihbar-ettiler/>

(3)□

<https://www.birgun.net/haber/dunyaca-taninan-filozof-judith-butler-bir-demokrasi-farkli-dusunu-eneziyorsa-vasfina-yitirmistir-174561>

(4)□ <http://www.realitehaber.com/2018/02/12/401-aydindan-afrin-icin-imza/>

(5)□

<https://www.birgun.net/haber/ozgurluk-icin-aydinlanmanin-kazanimlari-savunulmali-168914>

(6)□ <https://nupel.net/firat-aydinkaya-8-soruda-kurtler-ve-ermeni-soykirimi-85131h.html>

(7)□

<https://www.nerinaazad.org/tr/columnists/ismail-besikci/yakindogunun-imhasi1915-ermeni-s>

oykirmi-ve-hrant-dinkin-katledilmesi

(8)□

<https://www.nerinaazad.org/tr/columnists/ismail-besikci/yakindogunun-imhasi1915-ermeni-s-oykirmi-ve-hrant-dinkin-katledilmesi>

(9)□

<http://www.agos.com.tr/tr/yazi/23491/patrikhane-arsivi-isiginda-tanzimat-tarihine-yeni-bir-b-akis>

(10)□ <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/23385/bizler-sessiz-bir-boslukla-yasamistik>

Halis Yıldırım LMU Münih Üniversitesi'nde felsefe doktorası yapmıştır. Bu alandaki çalışmalarını sürdürüyor. Hegel, Gramsci ve Benjamin'de tarih anlayışı ve Ermeni soykırımı konuları ile ilgileniyor.

Kaynak: gazeteduvar.com.tr